

University of Groningen

Onrechtmatige doodslag. Van beperkte naar volledige schadevergoeding

Pals, Lambertus Hinderikus

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1983

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Pals, L. H. (1983). *Onrechtmatige doodslag. Van beperkte naar volledige schadevergoeding*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

14. Samenvatting

Deze studie heeft als primaire doelstelling het ter discussie stellen en bestrijden van de vanzelfsprekendheid, waarmee het behoefte- en behoeftigheidsprincipe, zoals dat in het *ius constitutum* ten grondslag ligt aan schadevorderingen op grond van onrechtmatige doodslag als onaantastbaar dogma werd en wordt beschouwd.

In hoofdstuk 1 wordt de ontstaansgeschiedenis van het huidige art. 1406 BW, dat de rechtsgevolgen bij onrechtmatige doodslag regelt, behandeld tegen de achtergrond van het Oud Vaderlands Recht. Dit kende van oudsher bij onrechtmatige doodslag een zogenaamde weergeldregeling tussen de families van het slachtoffer en de dader, waaruit tenslotte een schadevergoedingsactie van de nabestaanden van het slachtoffer tegenover de dader is geëvolueerd. Hoewel door de befaamde rechtsgeleerde Hugo de Groot (1583-1645), wiens beschrijving van de juridische gevolgen bij onrechtmatige doodslag model heeft gestaan voor het in 1838 ingevoerde en tot op heden ongewijzigde art. 1406 BW, een volledige schadevergoeding werd voorgestaan, werd kort voor het definitieve ontwerp van het BW in 1833 op onduidelijke gronden in de tekst van art. 1406 BW een wijziging aangebracht, waardoor aan de stand en de fortuin van de dader invloed werd toegekend bij het bepalen van de hoogte van de schadevergoeding. Dit element, gevoegd bij de aard van de te vergoeden schade, had tot gevolg dat door de rechtspraak, in een tijd waarin door het recht een grote mate van bescherming aan het vermogen van de laedens werd gegeven, een sterk alimentatief karakter aan een vergoeding wegens gederfd levensonderhoud werd toegekend. Dit hield in, dat aan de nabestaanden van het slachtoffer slechts dan vergoeding van het door de dood van hun verzorger gederfd levensonderhoud kon worden toegekend, wanneer zij als behoeftig konden worden aangemerkt. Behoeftigheid betekende, dat men niet uit eigen middelen of arbeid in staat was in het eigen onderhoud te voorzien.

Behalve deze vergoedingsbeperkende voorwaarde, werd ook het niveau van levensonderhoud, waaraan de vergoeding diende te worden gerelateerd, geobjectieerd in die zin, dat niet het feitelijke onderhoudsniveau, zoals dat door het slachtoffer zou zijn verstrekt, maar het meer algemene behoefteniveau van de maatschappelijke kring, waartoe het slachtoffer en diens nabestaanden behoorden, tot uitgangspunt genomen. Dit geobjectieerde behoefteniveau kon wel lager en gelijk, doch nimmer hoger zijn dan hetgeen door het slachtoffer feitelijk zou zijn verstrekt.

In de hoofdstukken 2 en 3 wordt betoogd, dat de essentie van art. 1406 BW gelegen is in het bijzondere karakter van de toegebrachte schade, waardoor ten aanzien van het vestigen van de aansprakelijkheid de regels van

SAMENVATTING

toepassing zijn, zoals die algemeen gelden voor aanspraken gebaseerd op onrechtmatige daad. Wanneer het slachtoffer met de laedens contractueel is overeengekomen, dat hij deze vrijwaart van aanspraken uit onrechtmatige daad van zijn nagelaten betrekkingen, dan zijn deze hieraan evenwel niet gebonden. De Hoge Raad besliste met HR 22 december 1950, NJ 1951-222 namelijk, dat de nagelaten betrekkingen ageren op grond van een eigen, niet van het slachtoffer afgeleid, recht, om welke reden door het slachtoffer een eventuele vordering van zijn nabestaanden niet bij beding kan worden uitgesloten. Bij het bepalen van de omvang van de te vergoeden schade, wordt ten aanzien van de algemene rechterlijke matigingsbevoegdheid bij risico-aanvaarding dan wel eigen schuld van het slachtoffer betoogd, dat ten opzichte van de nabestaanden geen matigingscorrectie op de schadevergoeding dient te worden toegepast, wanneer blijkt, dat de verwijtbare gedraging van het slachtoffer mede diens dood heeft veroorzaakt waardoor de omvang van de door de laedens te vergoeden schade is beperkt.

In hoofdstuk 4 wordt aan de hand van de jurisprudentie betoogd dat het, door interpretatie van de wettekst in het geldend recht gekomen, behoeften- en behoeftigheidsprincipe niet kan steunen op de rechts- en wetsgeschiedenis, noch dat hiervoor aan de tekst zelf goede argumenten kunnen worden ontleend. Vervolgens wordt aangetoond, dat het algemeen aanvaarde uitgangspunt, dat ieder der nagelaten betrekkingen een eigen zelfstandig vorderingsrecht heeft, zomede het relatieve karakter van de behoeftigheid en onmiskenbare schadevergoedingskarakter van een dergelijke vordering, onverenigbaar is met het behoeftigheidsprincipe. Tenslotte wordt na analyse van het recente Hony-arrest, HR 5 juni 1981, NJ 1982-221, geconcludeerd, dat door de Hoge Raad het behoeftigheidsprincipe is verlaten, waarmede een meer met de huidige maatschappelijke opvattingen overeenstemmende grondslag aan vorderingen tengevolge van onrechtmatige doodslag is gegeven.

Het afschaffen van het behoeften- en behoeftigheidsprincipe heeft tot gevolg, dat vorderingen gebaseerd op art. 1406 BW normale schadevorderingen wegens gederfd levensonderhoud zijn geworden, waarop evenals bij letselschaden de algemene normen van voordeelstoerekening van toepassing zijn. In hoofdstuk 5 worden een viertal mogelijk vergoedingsbeïnvloedende aspecten aan de thans geldende voordeelstoerekeningscriteria getoetst, terwijl in hoofdstuk 6 de consequenties van de afschaffing van het behoeftigheidsvereiste voor de uitkeringen krachtens de Algemene Weduwen en Wezenwet aan een nadere beschouwing worden onderworpen. Op grond van de nieuwe opvatting en de rechtspraak wordt geconcludeerd, dat de zogenaamde gezinstoeslag die krachtens de AWW wordt verstrekt aan weduwen met tenminste één kind jonger dan 18 jaar, integraal aan de weduwe persoonlijk dient te worden toegerekend, door welke toerekening

de eventuele schade van de kinderen niet wordt beïnvloed.

Hoofdstuk 7 geeft een uitvoerige toelichting op het door de schrijver ontwikkelde berekeningssysteem voor schadevorderingen op grond van onrechtmatige doodslag, met behulp waarvan de voor iedere nabestaande afzonderlijk, op grond van zijn eigen zelfstandige recht, bestemde schadevergoeding nauwkeurig kan worden bepaald. Naast de snelheid, waarmee een dergelijke gecompliceerde berekening kan worden uitgevoerd, is de goede controleerbaarheid hiervan eveneens een belangrijk kenmerk.

De hoofdstukken 8 – 11 behandelen een aantal praktische aspecten van de schaderegeling in de praktijk. Naast een uitgebreide casuïstiek wordt tegen de achtergrond van de leer der redelijke toerekening een algemene beschouwing gewijd aan de wijze waarop in de praktijk met kansen rekening dient te worden gehouden. Als belangrijkste verschil met het waarderen van kansen ten tijde van de leer der adequate causaliteit wordt betoogd, dat, wanneer tengevolge van het ongeval, een door het slachtoffer gewenste situatie, gezien de omstandigheden en zijn persoon, met een redelijke kans op realisering zou zijn nagestreefd, het risico dat deze kans niet meer kan worden gerealiseerd voor rekening van de laedens dient te komen.

In hoofdstuk 12 wordt uitvoerig aandacht besteed aan de komende invoering van boek 6 NBW, waarin, in art. 6.1.9.12, een zeer gedetailleerde regeling voor schadevorderingen op grond van onrechtmatige doodslag wordt gegeven. Na het betuigen van instemming met een groot aantal verbeteringen ten aanzien van art. 1406 BW vooral waar het uitbreiding van de kring der vorderingsgerechtigden betreft, wordt met nadruk stelling genomen tegen de opvatting van de voorstellers, dat het behoeftigheidsprincipe ook in het komende recht gehandhaafd dient te blijven. Ook het voornemen van de regering uitkeringen krachtens sommenverzekeringen bij wet verplicht op de ontstane schade aan gedeerd levensonderhoud in mindering te brengen wordt sterk bekritiseerd, vooral ook daar het reeds vanaf 1969 geldend recht is geworden dergelijke voordelen niet op schade tengevolge van lichamelijke letsels toe te rekenen.

Tenslotte wordt in hoofdstuk XIII het recht bij onrechtmatige doodslag in een vijftal ons omringende landen vergeleken. Significant is, dat het behoeftigheidsprincipe, dat bijna anderhalve eeuw ons recht ten aanzien van onrechtmatige doodslag heeft bepaald, in geen enkel land navolging heeft gekregen. Op een enkele uitzonderingen na, is dit tevens het geval bij het in mindering brengen van uitkeringen krachtens sommenverzekeringen op de ontstane schade. Ook hierin dreigt ons rechtssysteem een wederom unieke, maar uiterst ongewenste, positie in te gaan nemen.